

18/4 2023
dubbel?

Aan Minister van SZW

nota

Kamerbrief Taboe Overgang en werk MinSZW Min VWS

Aanleiding

U heeft op 20 december 2021 (Kamerstuk 35 925, nr. 164) de Kamer geïnformeerd over de stand van zaken rondom de twee moties van de leden Ellemeet en Sazias¹ respectievelijk Ellemeet en Kuiken², over een oproep aan de regering om het taboe op de overgang te doorbreken. In de voorgaande brief kondigden u en uw ambtsgenoot, de minister van VWS, verschillende acties aan, en om in een volgende brief hierop terug te komen. Met bijgaande brief doet u deze toezegging aan de Kamer gestand, en beantwoordt u de twee moties. Naar verwachting zal de bijgaande brief de laatste brief aan de Kamer zijn over dit onderwerp, tenzij nieuwe vragen of verzoeken ontstaan.

U informeert de Kamer over de stand van zaken rondom:

- onderzoeken overgang & werk door RIVM, TNO en Panteia;
  - uitkomsten Ronde tafel overgang & werk en vervolg;
  - gesprekken met het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG).
- De brief is afgestemd met sociale partners, de NVAB (bedrijfsartsen) en het NHG.

In januari 2023 heeft u de eerste versie van deze Kamerbrief gelezen. De door u voorgestelde aanpassingen en vragen zijn verwerkt en beantwoord en vervolgens is de aangepaste Kamerbrief aan uw ambtsgenoot, de minister van VWS, voorgelegd. In onderling overleg zijn enkele wijzigingen doorgevoerd (zie de toelichting).

Geadviseerd besluit

- Gaat u akkoord met de inhoud van de brief en gaat u akkoord met de voorgestelde wijzigingen door de minister van VWS?
- Gaat u ermee akkoord om deze brief samen met de Minister van VWS te ondertekenen?

We hebben de Kamerbrief aangepast en adviseren u deze brief te tekenen. Na ondertekening zal de brief ter ondertekening worden voorgelegd aan de minister van VWS.

¹ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 XVI nr. 117

² Kamerstukken II 2020/21, 35 570 XVI nr. 102

BRIEF ONDERTEKENEN

Directie [redacted]

Datum
14 april 2023

Onze referentie
[redacted]

Opgesteld door
[redacted]

Tweede contactpersoon
[redacted]

Bijlage(n)
1

Kernpunten

- U en uw ambtsgenoot hebben vanuit de maatschappij bredere signalen ontvangen over overgangsklachten en andere hormoongerelateerde klachten onder vrouwen.
- In deze Kamerbrief informeert u de Tweede Kamer over:
  - o Onderzoeken over overgang & werk door RIVM, TNO en Panteia (zie de bijlage). Uit de onderzoeken blijkt dat substantiële aantallen vrouwen last hebben van overgangsklachten en dat deze klachten impact hebben op het dagelijkse leven en werk.
  - o De Ronde tafel 'Overgang & werk' op 7 juli 2022, georganiseerd door SZW, VWS en sociale partners; hieruit kwam een duidelijke richting voor het vervolg van de aanpak van knelpunten.
  - o Beleidsreacties van SZW: o.a. handreiking voor werkenden en werkgevers en landingspagina op het Arboportaal.
  - o Beleidsreacties van VWS: o.a. de NHG-standaard over de overgang is herzien en de informatie op de website Thuisarts is aangepast.

Datum

14 april 2023

Onze referentie

Toelichting

De door de minister van VWS voorgestelde wijzigingen betreffen vooral een duidelijker onderscheid tussen klacht, ziekte en zorg. Menstruatie en overgang zijn weliswaar geen ziekten, maar kunnen wel aanleiding geven tot (ernstige) klachten en in dat geval is zorg vaak nodig. In onderling overleg zijn woorden en zinsdelen aangepast om dit onderscheid in de Kamerbrief duidelijker naar voren te laten komen. De toon en de inhoud van de brief is niet fundamenteel veranderd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Kamerbrief moties taboe overgang (en werk)	Verzenden aan TK	
2	Samenvattingen onderzoeken Panteia, RIVM en TNO	Bijlage bij verzending	

Aan

Minister van SZW
Minister van VWS

nota

Nota Kamerbrief MinSZW MinVWS Overgang en werk

Aanleiding

U heeft op 20 december 2021 (Kamerstuk 35 925, nr. 164) de Kamer geïnformeerd over de stand van zaken rondom de twee moties van de leden Ellemeet en Sazias¹ respectievelijk Ellemeet en Kuiken², betreffende een oproep aan de regering om het taboe op de overgang te doorbreken. In voorgaande brief kondigen u en uw ambtsgenoot, de minister van VWS, verschillende acties aan, en om in een volgende brief hierop terug te komen. Met bijgaande brief doet u deze toezegging aan de Kamer gestand, en beantwoordt u de twee moties. Naar verwachting zal de bijgaande brief voorlopig de laatste brief aan de Kamer zijn over dit onderwerp, tenzij nieuwe vragen of verzoeken ontstaan.

U informeert de Kamer over de stand van zaken rondom:

- onderzoeken overgang & werk door RIVM, TNO en Panteia;
- uitkomsten Ronde tafel overgang & werk en vervolg;
- gesprekken met het Nederlands Huisartsen Genootschap.

De brief is afgestemd met sociale partners, de NVAB (bedrijfsartsen) en het NHG.

Geadviseerd besluit

- Gaat u akkoord met de inhoud van de brief en gaat u ermee akkoord om deze brief samen met de Minister van VWS te ondertekenen? *Alternatief is dat u mede namens minister van VWS ondertekent.*
- Gegeven dat we deze brief eerder 'rond de zomer 2022' hebben aangekondigd, adviseren we de brief zo snel als mogelijk in januari uit te sturen. Eerder is niet gelukt omdat we in de brief ook de nadere afspraken wilden opnemen met stakeholders n.a.v. de ronde tafel in juli, en de formulering hiervan in de brief wilden afstemmen met betreffende stakeholders.

Kernpunten Kamerbrief

- U en uw ambtsgenoot ontvangen vanuit de maatschappij bredere signalen over overgangsklachten en andere hormoon-gerelateerde klachten onder vrouwen. Naast het thema overgang (en werk) zijn er de afgelopen periode Kamervragen gesteld rondom endometriose³, is er een manifest aangeboden

¹ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 XVI nr. 117

² Kamerstukken II 2020/21, 35 570 XVI nr. 102

³ antwoorden-op-kamervragen-over-endometriose.pdf (overheid.nl)

BRIEF ONDERTEKENEN

Directie

Datum

23 december 2022

Onze referentie

Opgesteld door

Tweede contactpersoon

Contactpersoon VWS

Bijlage(n)

2

rondom inhaalslag kennis menstruatie en hormoon gerelateerde klachten⁴, en is er een petitie aangeboden door mevrouw Kaijer⁵ om meer onderzoek te laten doen naar (onverklaarde) gezondheidsklachten van vrouwen en zijn er vragen gesteld rondom het menstruatieverlof.

Datum
23 december 2022

Onze referentie

- In 2020 waren er in Nederland bijna 1,8 miljoen werkende vrouwen van 45 jaar en ouder. Vanaf deze leeftijd krijgen vrouwen in het algemeen te maken met de overgang en kunnen zij klachten ervaren.

Onderzoeken in opdracht SZW:

- SZW heeft het RIVM en TNO gevraagd onderzoek te doen naar overgangsklachten onder werkende vrouwen, de impact hiervan op hun werk, en de bespreekbaarheid op het werk. Daarnaast heeft Panteia een effectmeting gedaan naar de workshops over overgang en werk bij drie departementen in het kader van het rijksbrede programma InOvergang gericht op voorlichting aan medewerkers, leidinggevenden en arboprofessionals bij het Rijk.
- De uitkomsten van de rapporten zijn gepresenteerd in de ronde tafel in juli. In de Kamerbrief vat de belangrijkste uitkomsten van deze onderzoeken samen.
- Uit de onderzoeken blijkt dat substantiële aantallen werkende vrouwen in Nederland last hebben van overgangsklachten, en dat de overgang impact heeft op de vitaliteit en inzetbaarheid van vrouwen. Circa 1 op de 3 werkende vrouwen in de overgang geeft aan dat zij door hun klachten hun werk minder goed kunnen doen (RIVM), naar schatting gaat het om 173.000 werkende vrouwen jaarlijks (TNO). Vrouwelijke werknemers met regelmatige overgangsklachten ervaren drie keer zo vaak burn-out klachten (39%) als vrouwen in dezelfde leeftijdsgroep zonder overgangsklachten (13%). Hoewel het de gezondheid en het functioneren van werkende vrouwen in de overgang kan bevorderen, bleekt uit alle drie de onderzoeken dat de bespreekbaarheid van overgangsklachten op het werk beter kan, en dat vrouwen hier ook behoefte aan hebben.

*aan wie?
met wie?*

*hoewel
zichke versuum?
Dan kun je het
in € uitdrukken*

Ronde tafel:

- Op 7 juli jl. heeft de Ronde Tafel 'Overgang en Werk' plaatsgevonden in Den Haag. Deze ronde tafel is georganiseerd door SZW en VWS samen met de sociale partners. Sociale partners vragen eensgezind aandacht voor overgangsklachten onder werkenden, en de rol van de medische zorg hierin. De ronde tafel heeft duidelijke richting gegeven voor de aanpak van knelpunten.

Beleidsacties SZW:

- In lijn met de inzet onder uw voorganger, baseren we de beleidsinzet vanuit SZW op de uitkomsten van de wetenschappelijke onderzoeken, van de ronde tafel op 7 juli jl. en de twee Kamer moties (zie bijlagen). De kern is dat vrouwen/burgers, zorgverleners, werkenden en werkgevers beter geïnformeerd moeten zijn over de symptomen van de overgang, wanneer het nodig is om medische zorg in te roepen, en (vooral voor artsen:) wat behandelmogelijkheden zijn. Het moet ook normaler worden om over het onderwerp te praten. Met onderstaande beleidsacties van SZW dragen we hier stevig aan bij.

⁴ WOMEN Inc. - aanbieding petitie m.b.t. menstruatie en hormoon gerelateerde aandoeningen

⁵ Meer onderzoek naar (onverklaarde) gezondheidsklachten van vrouwen - Petities.nl

- Eén van de belangrijkste uitkomsten van de ronde tafel is dat het ministerie van SZW en sociale partners hebben afgesproken tot een gezamenlijke handreiking te komen. Doel hiervan is werkenden en werkgevers te informeren over overgangsklachten en werk, en hen te ondersteunen bij het bespreken van overgangsklachten op het werk.
- SZW heeft een landingspagina gelanceerd over overgang & werk op het Arboportaal.
- SZW financiert de ontwikkeling van een richtlijn 'overgang & werk' voor en door bedrijfsartsen.
- SZW heeft RIVM gefinancierd om voor het vaktijdschrift voor bedrijfsartsen TBV een artikel te schrijven, getiteld "Werkende vrouwen in de overgang: klachten en functioneren in het werk". Dit artikel zal bijdragen aan de kennis over dit onderwerp onder bedrijfsartsen.
- SG SZW Loes Mulder heeft op 4 december jl. deelgenomen aan het tv-programma 'De Publieke Tribune' (NPO/HUMAN) over overgang & werk, om bij te dragen aan doorbreken van het maatschappelijke taboe.

Datum
23 december 2022

Onze referentie

Beleidsacties VWS:

- Begin juni 2022 is de NHG-standaard Overgang herzien. Bij de herziening van de NHG-Standaard rondom de overgang is vooral opnieuw gekeken naar de effectiviteit van hormoontherapie en de risico's die deze behandeling met zich meebrengt.
- Ook is VWS, zoals toegezegd in de brief van december 2021, met de Stichting Vuurvrouw en het NHG in overleg gegaan over de communicatie rondom de herziening van de NHG-standaard.
- Begin juli 2022 heeft het NHG haar leden (N= ca. 13.000) een themanieuwsbrief verstuurd over de NHG-Standaard Overgang met daarin alle informatie op Thuisarts.nl, de vernieuwde e-learning en de H&W podcast over de Overgang. Ook werkt het NHG met Patiëntenfederatie Nederland en Stichting Vuurvrouw aan een keuzehulp voor burgers/patiënten over overgangsklachten op Thuisarts.nl. Deze komt in 2023 beschikbaar.
- Gegeven de maatschappelijke signalen over hormoongerelateerde klachten bij vrouwen is VWS in overleg met maatschappelijke organisaties (o.a. WomenInc, Vuurvrouwen, Miriam Kaijer), de Wetenschappelijke Vereniging (NVOG), het Kwaliteitsinstituut Medisch Specialisten (KIMS), het NHG en ZonMw om te bezien of het mogelijk is om te komen tot een maatschappelijke agenda met daaraan gekoppeld een onderzoeksagenda op het gebied van vrouwspecifieke aandoeningen.

graag!

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
1	Kamerbrief moties taboe overgang (en werk)	Verzenden aan TK	
2	Samenvatting onderzoeken TNO RIVM Panteia overgang en werk	Bijlage bij verzending	